

**Наталія НАЗАРЕНКО,**

*orcid.org/0000-0002-7875-8837*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін  
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького  
(Черкаси, Україна) bilochka1964@ukr.net

**Тетяна МЕЛЬНИК,**

*orcid.org/0000-0001-5789-9879*

кандидат біологічних наук,

доцент кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін  
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького  
(Черкаси, Україна) tdoudko@gmail.com

**Ірина ШМИГОЛЬ,**

*orcid.org/0000-0003-3066-4302*

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін  
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького  
(Черкаси, Україна) irina-shm@ukr.net

## ВПЛИВ СИТУАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ НА СОЦІАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

У статті висвітлюється суть і значення соціального здоров'я особистості та вплив на нього сучасних активних ситуаційних методів навчання. Сучасні події в Україні і світі спричиняють погіршення здоров'я молоді, що потребує підвищеної уваги освітнього середовища до психічного і соціального здоров'я школярів.

Соціалізація особистості виражається у ставленні до суспільних норм і правил, традицій, законів. Соціальне здоров'я проявляється у вчинках і вподобаннях учнівської молоді, відносинах з ровесниками, рідними та іншими людьми, ставленні до подій, природи, батьківщини. Воно визначає ефективну взаємодію учнів з оточуючим середовищем у різних життєвих обставинах.

Заклади освіти, де учні перебувають тривалий час повинні впроваджувати здоров'язберігаючі технології навчання. Однією з таких вважаємо технологію ситуаційного моделювання, яку застосовували на уроках з основ здоров'я та предмету «Безпека, здоров'я, добробут».

У статті обґрунтовано методику розробки ситуаційних завдань, послідовність дій учителя і учнів при впровадженні методу аналізу ситуацій, його переваги і значення для покращення соціального здоров'я учнів. Вирішуючи ситуаційні завдання, учні здобувають комплекс життєвих компетентностей, які сприяють збереженню і покращенню їх соціального здоров'я. Це навички поведінки в умовах погроз, тиску і дискримінації, навички спільної роботи, співробітництва, продуктивного спілкування, навички співчуття, вирішення конфліктів, тощо.

Тут представлені результати експериментального дослідження, проведеного на уроках основ здоров'я, які засвідчили позитивну динаміку показників соціального здоров'я учнів 7-их класів Черкаського регіону при використанні технології ситуаційного моделювання.

Проведення навчальних занять із застосуванням ситуаційних завдань сприяє підвищенню мотивації учнів до вивчення предмету, посиленню розуміння важливості набутих знань та опануванню шляхів їх застосування в реальному житті, розвитку навичок спілкування і вирішення проблем.

**Ключові слова:** соціальне здоров'я учнів, технології ситуаційного моделювання, уроки з основ здоров'я.

**Natalia NAZARENKO,**  
 orcid.org/0000-0002-7875-8837  
 Candidate of Pedagogical Sciences,  
 Associate Professor at the Department of Cell Biology and Methods of Teaching Biological Disciplines  
 Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy  
 (Cherkasy, Ukraine) bilochka1964 @ukr.net

**Tetyana MELNIK,**  
 orcid.org/0000-0001-5789-9879  
 Candidate of Biological Sciences,  
 Associate Professor at the Department of Cell Biology and Methods of Teaching Biological Disciplines  
 Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy  
 (Cherkasy, Ukraine) tdoudko@gmail.com

**Irina SHMIGOL,**  
 orcid.org/0000-0003-3066-4302  
 Candidate of Pedagogical Sciences,  
 Senior Lecturer at the Department of Cell Biology and Methods of Teaching Biological Disciplines  
 Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy  
 (Cherkasy, Ukraine) irina-shm@ukr.net

## THE INFLUENCE OF SITUATIONAL TASKS ON THE SOCIAL HEALTH OF PUPILS

*The article highlights the essence and significance of the social health of personality and the influence of modern active situational learning methods on the personality. Current events in Ukraine and the world cause the deterioration of the health of young people, which requires increased attention of the educational environment to the mental and social health of schoolchildren.*

*Socialization of the individual is expressed in the attitude towards social norms and rules, traditions, laws. Social health is manifested in the actions and preferences of student youth, relationships with peers, relatives and other people, attitude to events, nature, homeland. It determines the effective interaction of pupils with the environment in various life circumstances.*

*Educational institutions, where pupils study for a definite period, should implement healthy learning technologies. One of them is the technology of situational modeling, which was used in the “Basics of Health” and “Safety, Health, Well-being” lessons.*

*The article substantiates the method of developing situational tasks, the sequence of actions of the teacher and pupils when implementing the method of situation analysis, its advantages and significance for improving the social health of pupils. By solving situational tasks, pupils acquire a set of life skills that contribute to the preservation and improvement of their social health. These are skills for dealing with threats, pressure and discrimination, skills for joint work, cooperation, productive communication, skills for empathy, conflict resolution, etc.*

*The article presents the results of an experimental study conducted in the “Basics of Health” lessons, which proved the positive dynamics of social health indicators of 7th-grade pupils of the Cherkasy region when using situational modeling technologies.*

*Conducting lessons with the use of situational tasks contributes to increasing the motivation of pupils to study the subject, strengthening the understanding of the importance of acquired knowledge and mastering the ways of their application in real life, developing communication skills and solving problems.*

**Key words:** technology of situational modeling, social health pupils, “Basics of Health” lessons.

**Постановка проблеми.** Здоров'я людини – найвища цінність особистості і суспільства. Його стан відображає соціально-економічний розвиток країни, і в той же час здоров'я населення впливає на цей розвиток, на діяльність особистості. Тому здоров'я наших дітей це майбутнє здоров'я і благополуччя нації, і турбота держави про підрастаюче покоління це перспектива стабільного розвитку України.

У державному стандарті загальної середньої освіти зазначено, що одним з ціннісних орієн-

тирів реалізації мети освітнього середовища є «формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту» [Державний стандарт, 2020]. Проте в останні роки статистичні показники свідчать про погіршення здоров'я молоді.

**Аналіз досліджень.** У дослідженнях ряду авторів (А. Богданова, О. Балакірева, Т. Бондар, Д. Бойчук, О. Вакуленко, Н. Волошко, І. Калиниченко) зазначається критичний стан здоров'я

учнівської молоді, який залежить меншою мірою від спадковості і більшою від оточуючого середовища та нездорового способу життя. Протягом останніх 5–7 років школи України закінчують усього 3–5% здорових дітей», – зазначає Гуменний В. С., досліджуючи здоров'я молоді Кременчуцького регіону (Гуменний, 2012:297). Серед основних хвороб, які знижують рівень здоров'я громадян України: онкологічні, серцево-судинні, ендокринні, інфекційні, спадкові та захворювання нервово системи, їхній рівень підвищується особливо в останні роки пандемії коронавірусу та початку війни в Україні.

Проведене нами у 2023 році анонімне опитування студентів першого курсу Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького підтвердило невтішну статистику: лише 7,2% респондентів не мали проблем зі здоров'ям. Вагомою першопричиною, фактором ризику стосовно втрати школярами здоров'я та набуття певних захворювань є заклади загальної середньої освіти і надалі проблема здоров'я підростаючого покоління поглиблюється. Тому сьогодні на передній план виходять здоров'язберігаючі технології навчання, в освітні програми введено спеціальний предмет, який формуватиме ключові і предметні компетентності для збереження здоров'я нашої молоді.

На соціалізацію учнів суттєво впливає дитячий колектив, в якому вони перебувають значну частину часу. В цей період в дитини виникає зацікавленість у виконанні спільних справ, спроби обрати конкретну соціальну роль. Зважаючи на це, в навчальній програмі як з основ здоров'я так і з предмету «Безпека, здоров'я, добробут» особлива увага приділяється вихованню в учнів поваги до себе та до інших людей; забезпечення необхідних умов для розвитку ставлення до себе як суб'єкта гуманних та доброзичливих стосунків з людьми навколо; виховання дбайливого відношення до своєї сім'ї; формування уявлень про турботу щодо здоров'я кожного члена родини. Актуальним є визначення наслідків впливу соціального оточення на розвиток корисних та шкідливих звичок, вміння протидіяти шкідливим звичкам (паління, вживання алкоголю, наркотичних, токсичних речовин), розвиток уявлень про соціальні хвороби, серед яких ВІЛ/СНІД, методи їх передачі та застережні заходи.

Соціальне здоров'я це важлива частина індивідуального здоров'я особистості, а тому значне інформаційне навантаження, нервово-емоційна напруга, яка впливає впродовж тривалого часу на організм учня, а під час навчального року стає

інтенсивнішою – усі ці чинники згубно впливають стан здоров'я школярів. Питання стосовно змісту поняття «соціальне здоров'я» і його структури та параметрів породжують суперечки, аспекти соціального здоров'я є найбільш маловивченими, порівняно з іншими складовими здоров'я, а тому перспективним для подальшого дослідження.

У деяких літературних джерелах «соціальне здоров'я» особистості, гармонія внутрішнього світу людини, вважається частиною психічного, а не соціального здоров'я. Це зазвичай пояснюється тим, що більш підходящими в сфері соціального здоров'я слід вважати оптимальні відносини в суспільстві (з однокласниками, друзями, рідними, з тими, хто поряд). Соціальне здоров'я описується рівнем соціалізації особистості, відношенням до норм та правил, діючих у суспільстві, соціальними зв'язками з іншими людьми та соціальними інститутами, здобутим соціальним статусом та бажанням до його підвищення у полі дійсних законів та моральних традицій, джерелами та об'ємом доходів і витрат та ін.

Соціальна скерованість особистості знаходить власне вираження відносно: інших людей (доброта і чуйність, повага та дружба, симпатія тощо); власних вчинків (сумлінність та працьовитість, дисциплінованість і відповідальність); своєї країни (патріотизм та відданість ідеалам); відношенні до себе (гордість і скромність, гідність і самолюбство); природи, різних речей та явищ (бережливість, акуратність тощо).

І. В. Шаповалова розглядає поняття соціального здоров'я як «складник, що визначає ефективну взаємодію дитини із соціальним середовищем, а саме здатність до задоволення соціальних інтересів і потреб, до інтеграції в соціум, що дає можливість дитині в подальшому успішно соціалізуватися й вибрати ті соціальні ролі, які вона зможе успішно та із задоволенням виконувати протягом свого життя» (Шаповалова, 2020: 5). Іншими словами соціальне здоров'я в цілому визначає позитивний стан або ефективну діяльність людини як соціального об'єкта.

Соціальне здоров'я визначає спроможність дитини взаємодіяти з однолітками і дорослими у різних життєвих обставинах. Визначальною ознакою для забезпечення достатнього рівня соціального здоров'я дитини є не стресовий стиль життя.

Головними компонентами соціального здоров'я учня є наступні:

– достатнє та збалансоване спілкування з різними за віком (однолітками, молодшими дітьми, старшими особами) та соціальним статусом людьми;

– швидке пристосування до оточуючого суспільства;

– скерованість на суспільно корисну справу, культура використання матеріальних благ;

– діяльність особистості як повноправного члена суспільства, соціальна активність, діяльнісне відношення до світу, безконфліктна взаємодія з оточуючим середовищем, доброзичливі відносини серед однолітків, в родині та суспільстві тощо;

– гармонічна діяльність людини в головних типах взаємодій (соціальної, політичної, економічної, ідеологічної), що забезпечує комфортні умови.

**Мета статті:** розглянути значення технологій ситуаційного моделювання для збереження соціального здоров'я учнів, методичні засади їх впровадження на уроках з основ здоров'я та предмету «Здоров'я, безпека, добробут».

**Виклад основного матеріалу.** В залежності від типу організації пізнавальної діяльності активні методи навчання поділяють на чотири види: проблемне навчання, творчі завдання, тренажні методи, імітаційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності (Пометун, 2005: 86).

Імітаційні методи в свою чергу поділяються на дві групи: ігрові та неігрові. До останніх й належить метод ситуаційних завдань, який є одним видів методу аналізу конкретної ситуації.

Методична значущість даного методу розкривається в опануванні знаннями завдяки самостійній роботі при розв'язанні проблем, в змісті яких є дидактично доречні та правильно обрані ситуації, тоді як пасивне сприйняття нової інформації не

є пріоритетним. Формування навичок розробки та прийняття рішень під час складних ситуацій та розвиток вміння застосування отриманих теоретичних знань за рахунок розвитку мислення, абстрактного і творчого, також привертає увагу в даному методі.

Відмінність між традиційними методами навчання та аналізом певної ситуації, основою якої є проблема пов'язана зі збереженням та зміцненням здоров'я людини, полягає у тому, що учні здобувають практичні вміння завдяки використанню реальних прикладів з життя. Визначальна особливість даного методу полягає в тому, що учням надається ситуація певного рівня складності, що не містить достатньої кількості інформації для її прямого вирішення. Для вирішення подібних ситуацій необхідним є застосування методів дедукції та індукції, це створює сприятливі умови для отримання і покращення навичок аналізу інформації та вміння пояснення прийнятих рішень у різних напрямках діяльності.

Завдяки міцним зв'язкам між теорією, практикою та досвідом учнів (обговорення їхніх реальних життєвих ситуацій та практичного досвіду) сприяє високій результативності даного методу. Окрім того це допомагає створити сприятливе середовище для опрацювання за короткий термін великих за об'ємом та різноманітних, подекуди складних проблем практичної спрямованості.

Потреба у прийнятті обов'язкового аргументованого рішення зумовлює необхідність виконання учнями наступних дій (рис. 1).

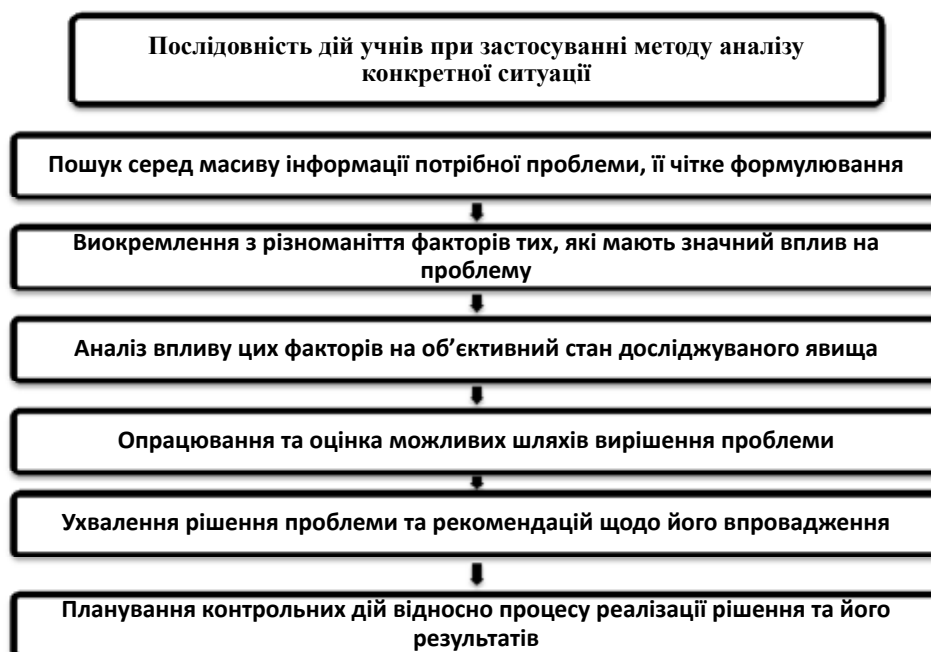


Рис. 1. Послідовність дій учнів при застосуванні методу аналізу конкретної ситуації

Для успішного застосування методу аналізу ситуації на уроці вчитель має виконати наступні дії:

- обрати тему, яку можливо опрацювати методом розв'язання ситуаційних завдань;
- точно визначити цілі заняття;
- встановити рівень готовності учнів до такого типу заняття та їхні навички;
- встановити проблеми, які можуть стати предметом аналізу;
- обрати кінцеву проблему, яка складе базу ситуаційного завдання, та ретельно її описати, відповідно до дидактичної мети та методичного задуму уроку;
- визначити кінцеву форму проведення уроку;
- окреслити місце і способи знаходження матеріалу для опису ситуації;
- скласти план збору інформації;
- систематизувати та узагальнити зібрану інформацію;
- опрацювати та сформулювати текст опису ситуації;
- спрогнозувати шляхи обговорення ситуації на уроці усім класом і окремих групами, розрахувати кількість часу, який знадобиться;
- остаточно окреслити проблемні питання для дискусії та скласти детальний план проведення уроку;
- розробити конспект уроку, сформулювавши ситуаційне завдання та проблему чи проблеми для подальшого обговорення, методи подальшої самостійної роботи для вирішення ситуаційного завдання, «калькуляцію часу», детальну методику їх вирішення тощо.

Повністю розроблене ситуаційне завдання складається з наступних головних частин:

1. Назва завдання.
2. Мотивація, пояснення пізнавального інтересу до завдання.
3. Опис ситуації, що розглядається, може бути подана у вигляді тексту, схем, таблиць, відео, тощо.
4. Перелік головних завдань для роботи з ситуаційною задачею.

Заради ефективного застосування ситуаційних завдань та їх виконання учнями в реальних обставинах важливе розуміння (і педагогом, і учнями) таких положень (Пометун, 2008:821):

1. Ситуаційне завдання складається з двох найголовніших компонентів – опису ситуації та відповідно сформульованого завдання.
2. В основі навчальної ситуації знаходиться певна проблема, з якої витікає і формується ситуаційне завдання.

3. Виконання ситуаційного завдання – це аналіз ситуації, який має здійснюватись за певним алгоритмом і привести до вирішення проблеми.

Узагальнена структура аналізу ситуації має наступний вигляд: початковий аналіз ситуації → формулювання проблеми → вирішення проблеми → аналіз обраного рішення. Проте в залежності від типу обраного ситуаційного завдання та його складності ця схема може доповнюватися іншими етапами.

Втілення окреслених вище дидактичних і методичних вимог до уроків, що включають методи розв'язання ситуаційних завдань можливе тільки у тому випадку, якщо опис відповідає змісту та методиці обраної теми, логічно та чітко сформульований, а також, різні твердження, явища, зразки, використані згідно змісту, відображають правдоподібний перебіг процесів та явищ. Тож, до опису ситуації не потрібно вносити яких-небудь коментарів учителя, його особисте емоційне ставлення до неї, включати лише ту інформацію, що беззаперечно потрібна для прийняття рішення. Учителю надає учням лише побічні та проміжні вказівки, які спрямують їх до пошуку вірного рішення.

Завдяки цьому методу стає можливим порушувати будь-які проблеми, які постають із ситуаційного опису. Так простіше залучити учнів до змістовних емоційних дискусій, метою яких є обробка аргументованого плану роботи та прийняття необхідного рішення. Активуючи творче мислення у процесі всебічного аналізу певної ситуації, даний метод мотивує учнів до творчої дії та групового самовдосконалення, отже покращує соціальне здоров'я школярів.

Вирішуючи ситуаційні завдання, учні мають здобути комплекс життєвих навичок, які сприяють збереженню їх соціального здоров'я.

Навички поведінки в умовах погроз, тиску і дискримінації:

- вміння уникати небезпечної ситуації та діяти у разі загрози насилля;
- вміння відстоювати власну позицію та відмовитися від небажаної пропозиції, в тому числі пов'язаних із палінням, вживанням алкогольних напоїв, наркотичних речовин;
- вміння розпізнавати прояви дискримінації, в тому числі відносно осіб із особливими потребами, ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД;
- навички обережної та відповідальної поведінки щодо ВІЛ/СНІДу.

Навички спільної роботи, співробітництва:

- здатність працювати в «команді»;
- здатність критично оцінювати власні здібності та свій внесок у групову діяльність;

• здатність адекватно оцінювати внесок інших у групову роботу.

Навички продуктивного спілкування:

- вміння слухати;
- вміння виражати власні почуття;
- вміння ясно висловлювати власні думки;
- вміння застосовувати невербальну мову (міміка, інтонація, жести та ін.);

(міміка, інтонація, жести та ін.);

- вміння просити допомогу чи про послугу;
- адекватне сприйняття критики.

Навички співчуття:

• здатність розуміти почуття, проблеми, потреби людей навколо;

- здатність виразити це розуміння;
- здатність приймати до уваги почуття інших людей;

людей;

- здатність допомагати і підтримувати

- Навички вирішення конфліктів:

• здатність відрізняти конфлікти поглядів від конфліктів інтересів;

• вирішення конфліктів поглядів завдяки толерантності;

• застосування конструктивних переговорів для вирішення конфліктів інтересів (Хавелко, 2019:10-11).

Неспростовним є факт, що за змістом ситуаційні завдання досить різноманітні, що, у свою чергу, означає застосування різних форм проведення занять. Разом з тим можна виокремити наступні загальні етапи методики їх проведення.

Перший етап – ознайомлення із завданням. На цьому етапі педагог надає коротку інформацію стосовно теми уроку, його мети та організації, представляє ситуаційне завдання усно або за допомогою відеофрагменту, прикладу, малюнка та ін. В деяких випадках задачу може описати спеціально запрошена особа. Ця частина може тривати від 15–20 хвилин до одної навчальної години, в залежності від складності ситуаційної задачі.

Другий етап – вивчення ситуації та формування рішення. На даному етапі учні вивчають та проводять аналіз ситуації; звертаються до вчителя за додатковою інформацією; обговорюють зміст ситуації та можливі шляхи її вирішення; формують найкраще рішення, застосовуючи довідкові матеріали, власний досвід.

Відповідно до характеру ситуації та рівня складності цю роботу може виконувати весь клас впродовж короткого періоду часу (приблизно від 20 до 30 хвилин), або у малих групах. Якщо ситуація потребує більше часу для опрацювання, учні отримують її опис завчасно. Відповідно обговорення можна здійснювати у малих групах (три-

чотири учні), так суттєво зручніше вивчити та проаналізувати ситуацію, розробити її вирішення. Поділ учнів на такі групи забезпечує можливість всім учням активно брати участь в обговоренні ситуаційних завдань з метою обміну знаннями, думками, наявним досвідом, розвиває навички та вміння колективного дослідження досліджуваної проблеми, тощо.

Третій, напевно найважливіший, етап – групова дискусія. Від уміння вчителя керувати перебігом дискусії залежать остаточні результати проведеного заняття. Саме тому йому необхідно знати головні вимоги до проведення дискусії а також мати навички керування, створення необхідної направленості дискусії, без безпосередньої участі в ній. Обговорювати проблему необхідно учням між собою, а не з педагогом. Головна перевага дискусії в тому, що вона створює можливість виявити різні погляди на ситуацію, забезпечуючи об'єктивність її аналізу.

Завдання вчителя, використовуючи різноманітні методичні прийоми, змусити всіх учнів висловити свої судження стосовно проблеми, зайняти свою позицію, педагогу не слід передчасно оцінювати озвучені школярами думки. Вчитель повинен уважно слідкувати за перебігом дискусії, не залишаючи без уваги хибні чи суперечливі думки. За допомогою орієнтуючих запитань педагог може спрямувати дискусію в потрібне русло, мотивуючи до обговорення тих проблем, які володіють великим значенням для прийняття різнобічно аргументованого рішення. Завдяки спрямовувачим питанням і вказівкам він сприяє розумінню учнів щодо допущених ними помилок.

Умови та характер групового обговорення проблеми створюють позитивні умови для розвитку в учнів умінь та навичок чітко та лаконічно висловлювати власні думки, приділяти достатньо уваги думкам своїх однокласників і обґрунтовано доводити особисті погляди. Педагогу варто уникати менторної ролі наставника, адже це пригнічує активність учнів.

Дослідження ефективності застосування ситуаційних завдань на уроках основ здоров'я нами проводилося впродовж 2022–2023 навчального року. До проведення експерименту було залучено учнів 7 класів Черкаського регіону. На уроках учням було запропоновано вирішення ситуативних завдань як компоненту домашнього завдання (індивідуальна робота), а також на різних етапах уроків: як актуалізацію опорних знань, закріплення нових знань, повторення вивченого, формування навичок поведення у різних обставинах тощо.

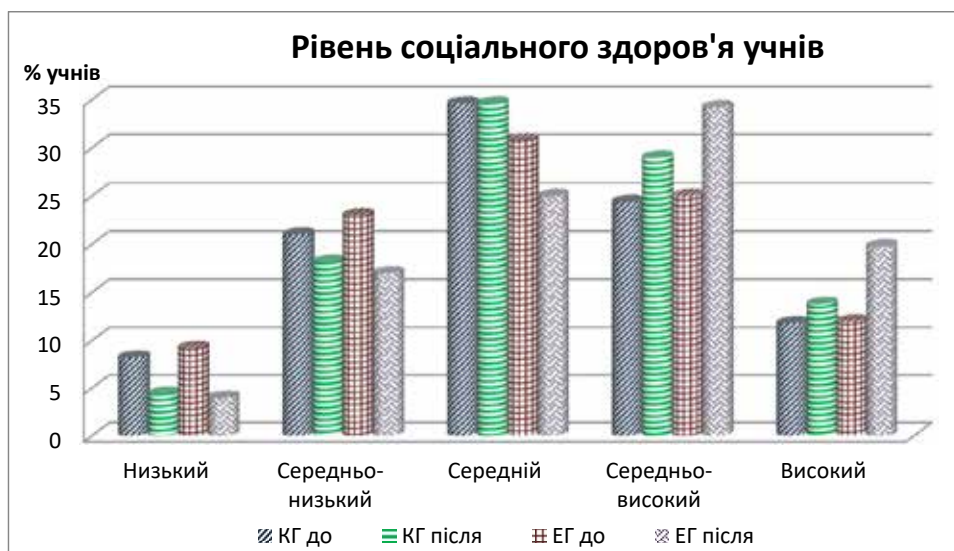


Рис. 2. Рівень соціального здоров'я учнів Черкаського регіону до і після проведення експерименту

Згідно методики Н. Волошко та В. Рибалко (Волошко, 2008: 143) учні оцінювали стан власного соціального здоров'я. Опитування проводилося на констатувальному і на формувальному етапі дослідження, щоб визначити поточні зміни. Кількість учнів що мали низький рівень соціального здоров'я знизився наприкінці навчального року на 3,8% у контрольній групі (КГ) і на 5,2% в експериментальній (ЕГ), де використовували ситуаційні методи і завдання (рис. 2).

Чисельність школярів із середньо-низьким рівнем зазнала подібних змін – зменшилась у КГ на 2,8% тоді як у ЕГ на 6%. Кількість учнем із середнім рівнем соціального здоров'я у КГ практично залишилася без змін, а в ЕГ знизилася на 5,8%.

Позитивна динаміка спостерігалася в обох групах на середньо-високому рівні: у КГ кількість таких учнів збільшилась на 4,6%, а в ЕГ – на 9,2%. Високий рівень показників соціального

здоров'я в кінці дослідження мали на 2% більше учнів контрольної групи та на 7,8% – експериментальної. Ці дані підтверджують позитивний вплив застосування ситуаційних завдань при вивченні основ здоров'я на соціальне здоров'я учнів.

**Висновки.** Проведення навчальних занять із застосуванням ситуаційних завдань сприяє: підвищенню мотивації учнів до вивчення предмету, посиленню розуміння важливості набутих знань та опануванню шляхів їх застосування в реальному житті, виникненню бажання самостійного пошуку більшої кількості інформації з тем, що вивчаються, полегшенню розуміння навчального матеріалу та зменшенню труднощів з виконання самостійної роботи, розвитку навичок спілкування і вирішення проблем. Отримані результати дозволяють стверджувати про ефективність застосування ситуаційних завдань для покращення соціального здоров'я учнів.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошко Н.І. Психологічна культура здоров'я: навч.-метод. посіб. К.: Наук. світ, 2008. 163 с.
2. Гуменний В. С. Аналіз стану здоров'я молоді на прикладі Кременчуцького регіону. Теорія і практика фізичного виховання: наук.- метод. журн. Донецьк: ДНУ, 2012. № 2. С. 295–300.
3. Державний стандарт базової середньої освіти затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 URL: [https://osvita.ua/legislation/Ser\\_osv/76886/](https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/) (дата звернення: 12.11.2023)
4. Пометун О.І. Ситуаційний метод навчання. *Енциклопедія освіти*. Академія пед. наук України. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 821–822.
5. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / За ред. О.І. Пометун. К.: А.С.К., 2005. 192 с.
6. Хавелко Г.С. Модель формування культури здоров'я учнів в сучасних умовах шкільної освіти. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream> (дата звернення: 27.11.2023)
7. Шаповалова І. В Соціальне здоров'я як складова здорового способу життя. URL: <http://dSPACE.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/12840/1/Chernenko> (дата звернення: 17.11.2023)

## REFERENCES

1. Voloshko N.I. (2008) *Psykhologichna kultura zdorovia* [Psychological culture of health: educational and methodical manual] K.: Naukovy svit. 163 p. [in Ukrainian].
2. Gumenny V. S. *Analiz stanu zdorovia molodi na prykladi kremenchutskoho region* [Health state analysis of young people on the example of the Kremenchuk region] URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c637f20-0e11> (access date: 04.11.2023) [in Ukrainian].
3. *DerzhavnystandartbazovoiseredniyosvityzatverdzenypostanovoyuKabinetuMinistrivUkrayiny vid 30 veresnia 2020 roku No. 898* [State standard of basic secondary education approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 30, 2020 No. 898] URL: [https://osvita.ua/legislation/Ser\\_osv/76886/](https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/) (date of application: 11/12/2023) [in Ukrainian].
4. Pometun O.I. (2008) *Sytuatsiiny metod navchannia. Entsyklopediya osvity* [Situational teaching method. Encyclopedia of education] Akademiya pedahohichnykh nauk Ukrayiny. – Pedagogical Academy of Sciences of Ukraine. K.: Yurinkom Inter. P. 821–822 [in Ukrainian].
5. Pometun O.I. et al. (2005) *Suchasnyurok. Interactyvni tekhnolohiyi navchannia. Naukovo-metodychny posibnyk. Za redaksiyeyu O.I. Pometun* [A modern lesson. Interactive learning technologies: Scientific and methodical manual / Under the editorship O.I. Pometun] K.: A.S.K. 192 p. [in Ukrainian].
6. Havelko H.S. *Model formuvannia kultury zdorovya uchniv v suchasnykh umovakh shkilnoyi osvity* [A model of forming pupils' health culture in the modern conditions of school education]. [in Ukrainian]. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream> (access date: 11/27/2023)
7. Shapovalova I.V. *Sotsialne zdorovya yak skladova zdorovoho sposobu zhyttia* [Social health as a component of a healthy lifestyle] URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/12840/1/> Chernenko (access date: 11/17/2023) [in Ukrainian].